

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

2017

JAARVERSLAG

> INLEIDING ALGEMEEN DEKEN

> FINANCIËEL OVERZICHT 2017

LEESWIJZER

> Klik op de gekleurde driehoekjes in de cirkel hiernaast om naar de hoofdstukken te gaan.

> Rechtsboven op elke pagina: grijs is vorige pagina en rood is volgende pagina.

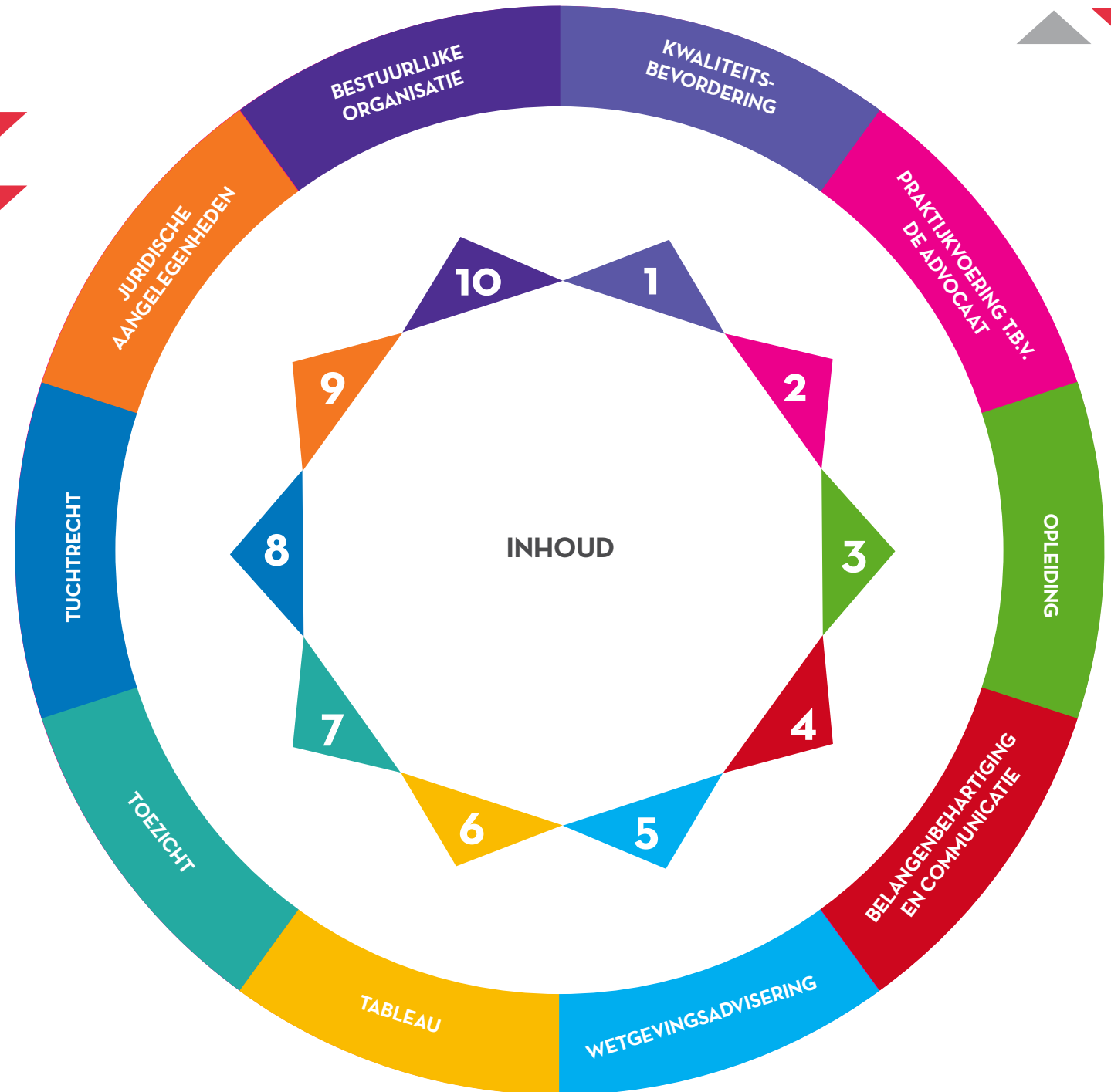
> Om terug te gaan naar het inhoudsoverzicht, klik op:

> Klik op het symbool voor het financieel overzicht 2017.

> **Rode vetgedrukte woorden** zijn *links* naar meer informatie.

INLEIDING

2017 was voor de Nederlandse orde van advocaten een bijzonder jaar. We vierden dat de NOvA 65 jaar geleden bij wet is ingesteld als publiekrechtelijke beroepsorganisatie voor de advocatuur, om precies te zijn op 1 oktober 1952. Bij ons dertiende lustrum hebben we niet alleen in onze – eveneens wettelijk bepaalde – vestigingsplaats Den Haag stilgestaan. Alle advocaten in Nederland vormen immers gezamenlijk de NOvA. We hebben het dan ook als balie met elkaar gevierd, met een gevarieerd lustrumprogramma met bijeenkomsten door het hele land.

In de eerste helft van 2017 kwamen honderden advocaten af op vier ontbijtsessies, waar gerenommeerde professoren hen in alle vroegte bijpraatten op hun vakgebied. Waar in **Utrecht** wetenschapper Maarten van Steen inging op big data in de advocatuur, behandelde rechtsfilosoof Jonathan Soeharno in **Amsterdam** het thema integriteit. In de lezing van filosoof Ad Verbrugge in **Rotterdam** stonden dilemma's in de rechtspraktijk centraal, terwijl historicus Eelco Runia in Zwolle het fenomeen 'beslissing' onder de loep nam. Naast de advocaten die zich op locatie lieten inspireren

voordat hun werkdag begon, hebben nog eens een kleine 1.700 kijkers de bijeenkomsten gevolgd via onze **live-uitzendingen**. De ontbijtsessies zijn van beide kanten zo goed bevallen dat we in 2018 nog eens twee vroege bijeenkomsten organiseren, waaronder in Limburg.

In het najaar organiseerde de NOvA een **lustrumbijeenkomst** voor de top van juridisch Nederland: van de minister van – toen nog – Veiligheid en Justitie, vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie, de rechterlijke macht, de tuchtrechtspraak en het Rijk tot wetenschappers en parlementsleden. Daar riep ik op tot het ontwikkelen van een 'deltaplan digitalisering' in het juridische domein, inclusief een gemeenschappelijke digitale juridische omgeving waarbij sprake is van 'algorithmic accountability'. Ik spreek de hoop en verwachting uit dat we hier in 2018 gezamenlijk concreet invulling aan zullen geven.

Een onderwerp dat als rode draad door het lustrumjaar heenliep, waren de gedragsregels. Na de baliebrede **consultatie** presenteer-

VERVOLG INLEIDING

den de algemene raad en de herijkingscommissie, onder voorzitterschap van Jan Loorbach, begin december samen de laatste stand van zaken tijdens de lustrumbijeenkomst **Zo heurt het!** Inmiddels kunnen we trots terugkijken op een afgerond herijkingsproces, uitmondend in de **bekendmaking** van de herziene gedragsregels op 22 februari 2018. Een mijlpaal na 25 jaar! We zullen zeker niet weer zo lang wachten op een nieuwe versie, maar gaan met regelmatige tussenpozen kijken of de regels aanpassing verdienen.

Op 7 december sloot de NOvA het lustrumjaar **feestelijk** af in het Haagse theater Diligentia. Ruim 350 gasten werden getrakteerd op cabaret van de hoogste plank door Erik van Muiswinkel, gevolgd door een swingende afterparty. Inmiddels ligt het lustrumjaar alweer enige maanden achter ons. Op naar ons veertiende lustrum in 2022! Tot die tijd zult u ons blijven zien en horen wanneer het gaat om een goede rechtsbedeling en een goed functionerende rechtsstaat, zoals ook weer uit dit jaarverslag over 2017 blijkt.

Eén onderwerp dat mij na aan het hart ligt, wil ik hier alvast uitlichten: de gefinancierde rechtsbijstand. Ook in het afgelopen jaar heeft de NOvA zich veelvuldig en op allerlei mogelijke manieren **verzet** tegen de bezuinigingen op de sociale advocatuur, die voor minder vermogende rechtszoekenden desastreus zullen uitpakken. Om de toegang tot het recht te waarborgen, gaan we hier in 2018 onverminderd mee door, getuige ook het recente **Togaprotest** voor de Tweede Kamer. En ik kan u verzekeren: dit zal niet de laatste keer zijn dat de advocatuur eendrachtig van zich zal laten horen.

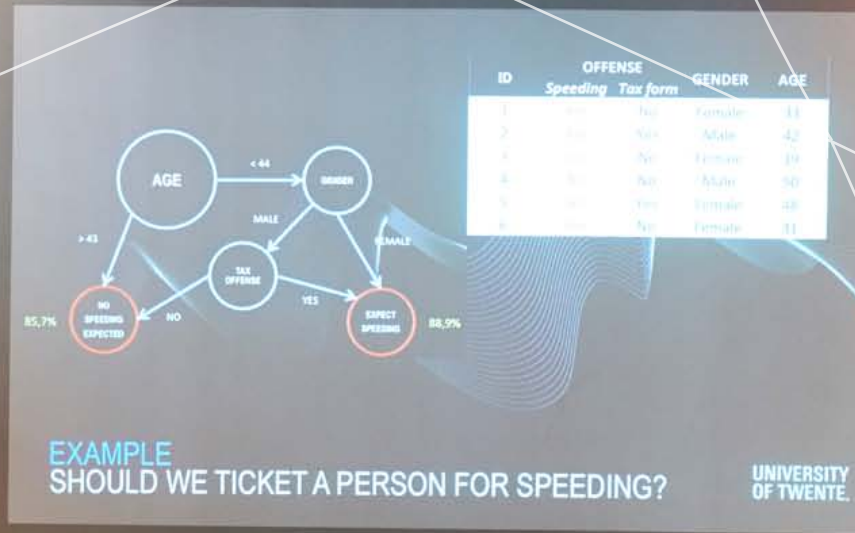
Bart van Tongeren,
Algemeen deken Nederlandse orde van advocaten

Ontbijtsessie

Utrecht, 24 mei

Als aftrap van de evenementen rond het 13e lustrum van de NOvA gaf prof. dr. ir. Maarten van Steen tijdens de eerste 'ontbijtsessie' een boeiende lezing over 'Advocatuur en Big Data'.

KWALITEITSBEVORDERING

DilemmApp

De in 2016 gelanceerde **DilemmApp**, bedoeld om beroepsethiek op een inspirerende wijze onder de aandacht van de balie te brengen, is inmiddels meer dan 3.300 keer gedownload. In 2017 ontvingen de deelnemende advocaten in totaal 25 dilemma's, waarbij zij een afweging dienen te maken tussen tegenstrijdige belangen. Deelname aan de app is gratis, anoniem en niet herleidbaar tot personen en telefoonnummers.

Kwaliteitsbevorderende maatregelen

In het voorjaar van 2017 heeft de NOvA een **consultatie** gehouden over een pakket aan kwaliteitsbevorderende maatregelen. Dit integrale kwaliteitsbeleid houdt onder meer in dat advocaten zich registreren op een rechtsgebiedenregister met de daaraan gekoppelde tien **opleidingspunten**. De NOvA bereidt op deze gebieden een wijziging van de Voda voor.

Kwaliteitstoetsen

Op 21 juni 2017 heeft het college van afgevaardigden een verordening over de inrichting van **kwaliteitstoetsen** aangenomen. Alle advocaten dienen elk jaar deel te nemen aan een vorm van gestructureerde feedback. Hierover heeft de algemene raad op 4 september 2017 nadere regels gesteld in de wijzigingsregeling op de kwaliteitstoetsen. Deze kwaliteitsimpuls is mede in het belang van de rechtzoekende. Voor de inwerkingtreding van de nieuwe regeling is nog een formele wijziging van artikel 26 Advocatenwet nodig.

Ontbijtsessie

Amsterdam, 1 juni

Tijdens de tweede ontbijtsessie stond de kernwaarde 'integriteit' centraal. Deze lezing werd gegeven door prof. dr. mr. Jonathan Soeharno, voormalig lid van de commissie herijking gedragsregels.

2

PRAKTIJKVOERING TEN BEHOEVE VAN DE ADVOCAAT

Gedragsregels advocatuur

Op 7 juli 2017 heeft de algemene raad het advies van de commissie herijking gedragsregels ter **consultatie** aangeboden aan de balie en stakeholders buiten de advocatuur, waaronder het Openbaar Ministerie, de Raad voor de rechtspraak en de raad van advies van de NOvA. Na publicatie van de **reacties** op de **consultatie** in het najaar, presenteerden de algemene raad en de herijkingscommissie op 7 december de laatste stand van zaken tijdens de lustrumbijeenkomst **Zo heurt het!**

Op 22 februari 2018 zijn de gedragsregels advocatuur **bekend-gemaakt**. Onderwerpen die het meest concreet zijn aangepakt, zijn onder andere het betalen of betaald krijgen voor het verkrijgen of overdragen van zaken, de geheimhoudingsplicht, de vertrouwelijke communicatie, fair play in en buiten rechte en de verantwoordingsplicht jegens de deken. De nieuwe regels zijn gegroepeerd in vier hoofdstukken ten aanzien van de diverse relationele kringen waarmee de advocaat in de uitoefening van zijn beroep te maken heeft, waaronder zijn maatschappelijke rol.

Afluisteren van advocaten

De NOvA heeft opnieuw gepleit voor een systeem van **nummerherkenning**. Hiermee worden telefoonnummers van advocaten en hun cliënten automatisch herkend, zodat zij niet worden afgeluisterd. Aanleiding was een rapport van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) waaruit bleek dat de AIVD weer de regels had overtreden bij het afluisteren van vertrouwelijke informatie tussen advocaten en cliënten.

Mijn Orde

Via Mijn Orde kunnen advocaten nog meer geregistreerde gegevens op het tableau **zelf aanpassen**. Sinds medio 2017 kan een advocaat ook een nieuw kantoor registreren dat met meerdere advocaten wordt gestart. Andere nieuwe mogelijkheden zijn het wijzigen van het vestigings- en/of correspondentieadres van een advocatenkantoor en het registreren en uit dienst melden van gemachtigden.

Modelkantoorhandboek

In het voorjaar van 2017 is het **modelkantoorhandboek** weer geactualiseerd. Naast redactionele aanpassingen gaat het ook om inhoudelijke wijzigingen. Zo is de 'Instructie digitale communicatie en ICT-beveiliging' grondig gewijzigd en wordt bijvoorbeeld aandacht besteed aan de Meldplicht datalekken.

Vertrouwenspersonen

Geïnspireerd door het succesvolle **LawCare** uit het Verenigd Koninkrijk, heeft de NOvA onderzocht of ook in Nederland behoefte bestaat aan vertrouwenspersonen. De positieve uitkomsten hebben ertoe geleid dat de NOvA in het voorjaar van 2018 start met een **team vertrouwenspersonen**. Hier kunnen advocaten terecht met problemen van persoonlijke aard zoals stress, burn-out, dementie, depressie of verslaving. De vertrouwenspersonen zullen bellers in alle vertrouwelijkheid een luisterend oor bieden en waar mogelijk doorverwijzen naar hulpverleners.

Ontbijtsessie

Rotterdam, 13 juni

Tijdens de derde ontbijtsessie in Sociëteit De Maas sprak filosoof dr. Ad Verbrugge over dilemma's die zich in de hedendaagse rechtspraktijk voordoen.

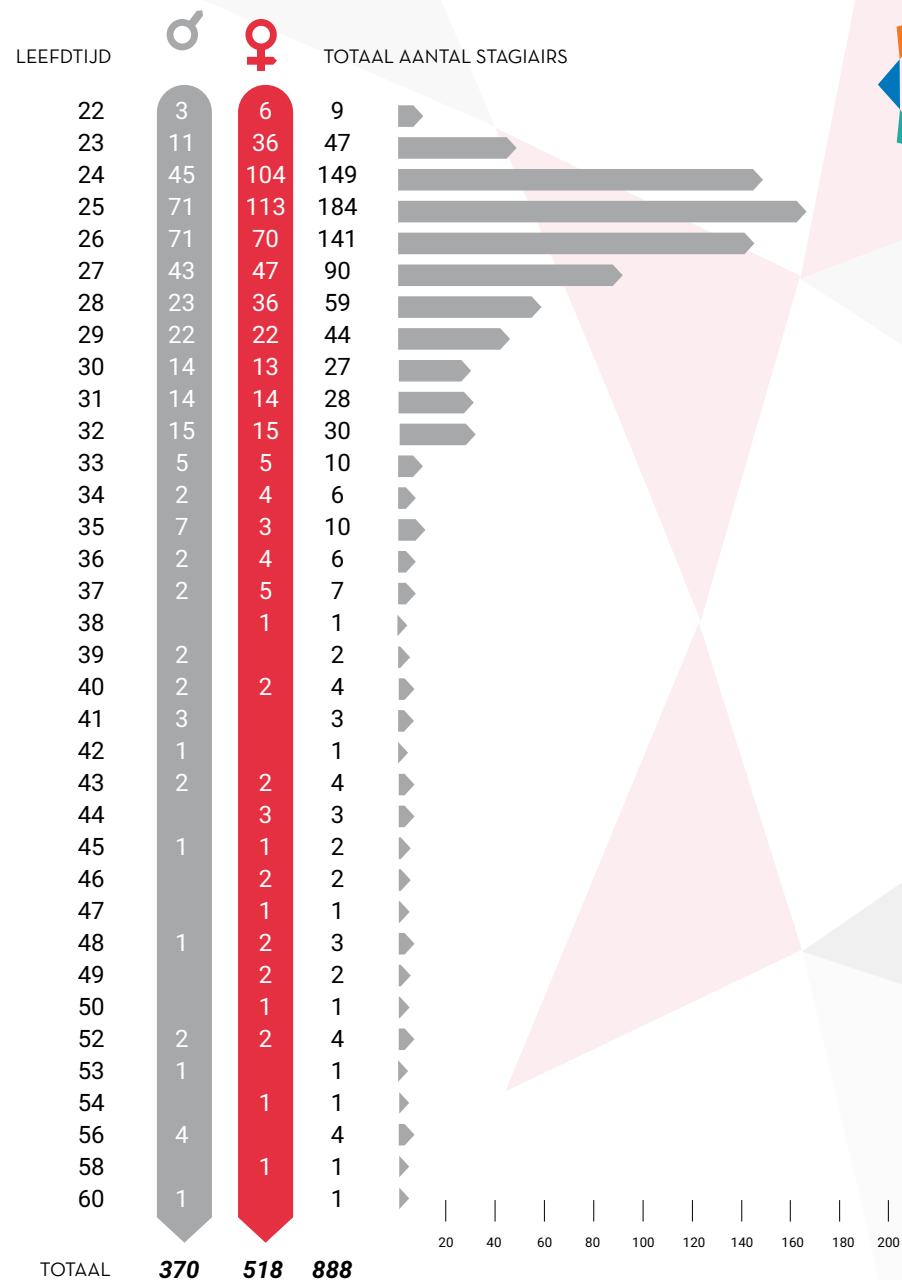

3 OPLEIDING

Beroepsopleiding advocaten

In maart en september 2017 zijn in totaal acht groepen stagiairs met de **beroepsopleiding advocaten** (BA) gestart. In 2017 zijn meer stagiairs met de BA begonnen dan in 2016, namelijk 888. Tegelijk met de start van de BA hebben de NOvA en de **uitvoeringsorganisatie** acht patroonsbijeenkomsten georganiseerd die door ongeveer 250 patroons zijn bijgewoond. Meer dan 200 stagiairs en patroons waren aanwezig bij de twee feestelijke certificaatuitreikingen in maart en september. Het curriculum van de BA is geactualiseerd en op enkele **kleine punten** gewijzigd.

Beroepsopleiding advocaten

BA 2020

Om te komen tot een toekomstbestendige beroepsopleiding advocaten is de NOvA medio 2016 gestart met het onderzoek **BA 2020**. In de eerste helft van 2017 is hiervoor **inbreng** verzameld op basis van een discussienotitie en de presentatie **Contouren BA2020**. De geschetste contouren zijn ter **consultatie** voorgelegd aan de balie en relevante stakeholders, waarop ruim 600 **reacties** zijn ontvangen. Deze zijn (deels) gepubliceerd en op hoofdlijnen gebundeld in een **interactieve infographic**. Alle inbreng is meegenomen in een **uitwerkingsrichting** waaraan de NOvA, samen met betrokken partijen, verder werkt. De verwachting is dat de algemene raad de uitgewerkte plannen, inclusief aanpassing van de Verordening op de advocatuur, rond de zomer van 2018 kan bespreken met het college van afgevaardigden.

Leerstoel advocatuur

De NOvA financiert de **leerstoel advocatuur**. De leerstoel is als onderdeel van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam gevestigd binnen het Amsterdam Centre on the Legal Professions. (**ACLP**). In 2017 is prof. mr. Diana de Wolff **benoemd** tot bijzonder hoogleraar advocatuur. Zij volgde Britta Böhler op. De leerstoel bestaat daarnaast uit dr. mr. Iris van Domselaar (medewerker en docent). Aan de vakgroep zijn verbonden prof. Eddy Bauw (hoogleraar rechtspraak en rechtspleging), prof. Miranda de Meijer (hoogleraar openbaar ministerie & ondermijning) en prof. Mies Westerveld (hoogleraar sociale rechtshulp en toegang tot het recht). De leerstoel verzorgt de bachelorvakken Togaminor en Juridische togaberoepen I en II en de mastervakken Advocaat en ethos en Sociale rechtshulp. Kijk voor meer informatie over de activiteiten van de leerstoel advocatuur in het **jaarverslag 2017**.

Ontbijtsessie

Zwolle, 5 juli

In zijn lezing in Grand Hotel Wientjes schetste historicus Eelco Runia aan de hand van tal van psychologische, historische en politieke voorbeelden een contra-intuïtieve visie op het fenomeen 'beslissing'.

4

BELANGENBEHARTIGING EN COMMUNICATIE

Advocaat bij politieverhoor

Per 1 maart 2017 bestaat een wettelijk **recht op bijstand** van een advocaat tijdens het politieverhoor. In de praktijk bestond dit recht al sinds 1 maart 2016 op grond van een **uitspraak van de Hoge Raad**. In aanloop naar de invoering heeft de NOvA, samen met de specialisatieverenigingen NVSA en NVJSA, veelvuldig aandacht gevraagd voor **twee belangrijke knelpunten** bij de implementatie van het recht op verhoorbijstand. Daarbij ging het om de rol van de advocaat tijdens het verhoor en de gebrekkige financiering van dit nieuwe recht. Ook de **Raad van State adviseerde** om de bevoegdheden van de advocaat in het Besluit inrichting en orde politieverhoor te verduidelijken. Het WODC voert in 2017/2018 een brede evaluatie uit naar de toepassing van het recht op verhoorbijstand.

Complexe echtscheidingen

Na deelname aan de Divorce Challenge in 2016 nam de NOvA in 2017 deel aan het platform **Scheiden zonder Schade**, onder voorzitterschap van André Rouvoet. Het voorkomen van schade, met name bij kinderen van wie de ouders scheiden, staat daarbij

centraal. Deelname aan het platform onderstreept eveneens de noodzaak van een gezamenlijke aanpak om het aantal complexe echtscheidingen terug te dringen. Op 22 februari 2018 is de **eind-rapportage** overhandigd aan de ministers voor Rechtsbescherming en van VWS.

Digitaal procederen

Na diverse pilots in 2016 met vrijwillig digitaal procederen, zouden verschillende rechtsgebieden in 2017 successievelijk te maken krijgen met verplicht digitaal procederen. Het liep aanvankelijk anders: in februari werd verplicht digitaal procederen door de Rechtspraak **uitgesteld**. Dat nam niet weg dat de Rechtspraak en de NOvA hun voorlichting (van **bijeenkomsten** tot **webinars**) richting de advocatuur hebben voortgezet. Nadat er flinke vorderingen waren gemaakt qua betrouwbaarheid en gebruiksvriendelijkheid kon de NOvA in april een **positief advies** afgeven. Op 12 juni 2017 was het moment daar: sindsdien procederen alle advocaten in **asiel- en bewaringszaken** als eerste digitaal. Op 1 september gevolgd door advocaten die in **civiele handelsvorderingszaken** met een belang vanaf 25.000 euro digitaal procederen bij de rechtbanken Midden-

4

VERVOLG BELANGENBEHARTIGING EN COMMUNICATIE

Nederland en Gelderland. Begin 2018 werd duidelijk dat invoering van digitaal procederen **vertraging oploopt**. Mede op basis van ervaringen van advocaten in werkgroepen en gebruikerstesten blijft de NOvA advies uitbrengen bij elke volgende digitaliseringsstap.

Gefinancierde rechtsbijstand

Ook in 2017 heeft de NOvA zich weer **veelvuldig ingezet** voor de toegang tot het recht en het belang van een duurzaam stelsel van **gefinancierde rechtsbijstand**. In de **reactie op de consultatie** van het Wetsvoorstel duurzaam stelsel rechtsbijstand stelde de NOvA dat het 5 voor 12 is voor kwetsbare rechtzoekenden en dat behoud van de sociaal advocatuur ernstig onder druk staat. Naar aanleiding van de uitlatingen van voormalig staatssecretaris Teeven dat de bezuinigingen waren gemotiveerd vanuit de wens om de verdediging van verdachten af te zwakken, drong de NOvA er bij de minister op aan **onderzoek** te doen naar de effecten van de reeds ingevoerde bezuinigingen. Uit de **voorlopige bevindingen** van commissie Van der Meer bleek al dat de puntentoekenning niet meer in verhouding staat tot de werkelijke tijdsbesteding door advocaten in toevoegingszaken. Dat sociaal advocaten per saldo onderbetaald worden, werd eind oktober 2017 in het **eindrapport** nog eens

bevestigd. Desondanks bleek het in februari 2018 alsnog noodzakelijk om in toga **te demonstreren** om deze boodschap kracht bij te zetten aan het adres van de minister voor Rechtsbescherming.

Innovatie

Van digitaal procederen tot privacybescherming en van cybersecurity tot robotisering; de digitalisering neemt binnen de advocatuur sterk toe. Om advocaten over actuele vraagstukken te informeren, organiseert de NOvA jaarlijks Innovatieplatforms. Tijdens **Gehackt!** op 3 oktober 2017 werden zo'n 160 advocaten bijgepraat hoe zich te wapenen tegen cybercrime. Als hulpmiddel kregen alle deelnemers een handige waaier mee met **tips voor vertrouwelijke internetcommunicatie**. Verder ontvingen zij waardevolle tips over de Algemene verordening gegevensbescherming die op 25 mei 2018 van kracht wordt. Vanwege de grote vraag naar AVG-gerelateerde informatie staat het **Innovatieplatform van april 2018** geheel in het teken hiervan.

Tijdens het lustrumdiner van de NOvA op 12 september pleitte algemeen deken Bart van Tongeren voor een **'deltaplan digitalisering' in het juridische domein**. Hij riep de juridische sector op tot

4

VERVOLG BELANGENBEHARTIGING EN COMMUNICATIE

het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie op technologische ontwikkelingen. Essentieel onderdeel daarvan is een gemeenschappelijke digitale juridische omgeving waarbij sprake is van 'algorithmic account-ability'.

Strafvordering

Na grondige bestudering van de conceptwetsvoorstellen voor boek 1 en 2 van het **Wetboek van Strafvordering** bleek dat de belangrijkste zorgen, die de NOvA in 2015 had over de Contourennota, niet zijn weggenomen. Hoewel enkele scherpe randjes van de eerdere plannen af zijn en sommige zelfs de rechtsbescherming ten goede kunnen komen, heeft de NOvA in zijn **consultatiereactie** en **aanbiedingsbrief** van 30 juni 2017 onverminderd aandacht gevraagd voor een aantal **cruciale knelpunten**. Zo is er onvoldoende evenwicht tussen de verschillende deelnemers aan het strafproces. Ook wees de NOvA erop eerst 'de praktijk op orde te brengen' alvorens nieuwe regels voor de strafrechtspleging op te stellen. De noodzaak voor investeringen in de gehele strafrechtketen werd gestaafd door de conclusies van het rapport **De toekomst van de strafrechtspleging** van het OM, de Rechtspraak en de Nationale Politie. In 2018 zal de NOvA ook advies uitbrengen over boeken 3 tot en

met 6 Strafvordering, die op 30 november 2017 in consultatie zijn gegaan.

Tweede Kamerverkiezingen

In aanloop naar de landelijke verkiezingen op 15 maart 2017 heeft een door de NOvA ingestelde commissie alle **partijprogramma's doorgelicht** op hun gevolgen voor de rechtsstaat. Veertig procent van de verkiezingsprogramma's bleken voorstellen te bevatten die regelrecht in strijd zijn met de rechtsstaat omdat zij inbreuk maken op de rechtszekerheid, op fundamentele mensenrechten of op de toegang tot een onafhankelijke rechter. Van de dertien onderzochte partijen kregen vijf partijen 'rode lichten'. Het rapport is breed opgepakt door de media, waaronder het **NOS Journaal**. Nadat kabinet Rutte III in het najaar zijn regeerakkoord had gepresenteerd, **reageerde de NOvA** op hoofdlijnen op een aantal belangrijke punten met betrekking tot de rechtsstaat en rechtsbedeling.

Kosten tuchtrechtspraak

De **Wet doorberekening kosten toezicht en tuchtrecht juridische beroepen** is eind 2016 aangenomen in de Eerste Kamer. Hierdoor

4

VERVOLG BELANGENBEHARTIGING EN COMMUNICATIE

komen de kosten van de tuchtrechtspraak vanaf 2018 voor rekening van de NOvA. De NOvA heeft zich hier altijd tegen verzet, maar dat mocht niet baten. 2017 heeft vooral in het teken gestaan om goed inzicht te krijgen in alle kosten die met de tuchtrechtspraak zijn gemoeid. Een ander gevolg van deze wet is dat een klager ook € 50 griffierecht moet betalen wanneer hij in hoger beroep gaat bij het hof van discipline. Door de huidige formulering in de wet is deze regeling niet uitvoerbaar. De NOvA heeft in 2017 overlegd met het ministerie van JenV hoe dit kan worden opgelost.

Vergunningplicht AFM

De NOvA heeft het standpunt van de Autoriteit Financiële Markten betwist dat advocaten die bemiddelen bij consumentenkredieten onder de **vergunningsplicht van de AFM** vallen. In een constructief overleg met de AFM heeft de NOvA toegelicht dat een advocaat geen bemiddelaar tussen kredietverstrekker en consument is, maar als belangenbehartiger voor zijn cliënt optreedt en in dat kader juridische bijstand verleent. Deze werkzaamheden van een advocaat vallen niet onder de reikwijdte van de Wft. Bovendien wordt met deze vergunningsplicht AFM-toezicht geïntroduceerd. Dit is strijdig met de inrichting van het toezicht op de advocatuur.

In december 2017 heeft het ministerie van Financiën een **concept-regeling** in consultatie gegeven, waarmee advocaten zouden worden vrijgesteld van de Wft. De NOvA heeft daar begin 2018 op gereageerd.

Verschoningsrecht

De NOvA heeft zich uitgesproken tegen het plan van de staatssecretaris van Financiën om het **verschoningsrecht voor advocaten** in te perken. De NOvA uitte in een **brief aan de Tweede Kamer** zijn zorgen over de wijze waarop de rol van advocaten werd ingekleurd bij de aanpak van belastingontduiking. De staatssecretaris rekte hiermee de bevoegdheden van de Belastingdienst verder op dan uit oogpunt van rechtsbescherming verantwoord is. Het professionele verschoningsrecht is gefundeerd op een algemeen geldend rechtsbeginsel dat ertoe dient de belangen van de burger te beschermen ten opzichte van de overheid. Voorkomen moet worden dat afbreuk wordt gedaan aan het belangrijke uitgangspunt dat iedereen zich zonder vrees voor openbaarmaking voor advies en bijstand tot een advocaat moet kunnen wenden.

4

VERVOLG BELANGENBEHARTIGING EN COMMUNICATIE

Advocaat voor de klas

In schooljaar 2017 heeft de NOvA het project **Advocaat voor de klas** voortgezet. Dit jaar hebben ongeveer 50 advocaten op evenzo veel basisscholen rond de 800 leerlingen uit groep 8 laten kennismaken met het recht en de rol van de advocaat. Dit gebeurt aan de hand van de lesmethode van de **Junior Jurist Academie**. De scholieren ontvangen een tijdschrift en krijgen tijdens een workshop en een oefenrechtbank voorlichting van een advocaat over verschillende juridische onderwerpen. In 2018 gaat de NOvA door met dit succesvolle project.

Gerbrandydebat

Het jaarlijkse **Gerbrandydebat** stond dit jaar in het teken van twee actuele **rechtsstatelijke thema's**. Allereerst gingen de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak Frits Bakker, advocaat Leonard Böhmer, hoogleraar Diana de Wolff en senator Bob Ruers met elkaar in discussie over de **experimenteerbepaling**. Over het thema 'trial by media' gingen advocaat Liesbeth Zegveld, CDA-Kamerlid Chris van Dam, hoofdofficier Marianne Bloos en Telegraaf-journalist Saskia Belleman met elkaar in debat. NRC-columnist Folkert

Jensma hield met zijn inleidende **lezing** de advocatuur op prikkelende wijze een spiegel voor. Het Gerbrandydebat is integraal **terug te kijken**.

(Social) media

Begin april 2017 is de compleet vernieuwde website van de NOvA live gegaan. Centraal op www.advocatenorde.nl staat de actualiteit: van **nieuwsberichten** van de NOvA en over de advocatuur, social media en **blogs** tot de laatste ontwikkelingen in lopende **dossiers**. Belangrijke pijlers als **Vind een advocaat** en de **Juridische databank** hebben een prominente plek binnen de website behouden.

Na lancering van de nieuwe website is de frequentie van de **online berichtgeving** verder opgevoerd. Ook het Ordebericht, de maandelijkse e-nieuwsbrief, heeft een restyling ondergaan. Hierin vinden advocaten het nieuws met terugwerkende kracht in de mail. Doordat het aantal edities van het **Advocatenblad** is gestegen van 8 naar 10 per jaar is de berichtgeving in het NOvA-katern van het blad navenant in omvang toegenomen.

4

VERVOLG BELANGENBEHARTIGING EN COMMUNICATIE

Op social media zijn kanalen als **Facebook** voor publiekscommunicatie en **LinkedIn** voor professionele communicatie voortgezet. Op **Twitter** is de mijlpaal van 10.000 volgers bereikt en zijn onze live-uitzendingen vanaf bijeenkomsten via **Periscope** geïntegreerd. Het in 2016 gestarte **Instagram**-account is in 2017 verder uitgebouwd.

Vademecum advocatuur

Naast de digitale versie op regelgeving.advocatenorde.nl is het vademecum advocatuur in 2017 – na afwezigheid van een jaar – ook weer in **boekvorm** verschenen. Hierin is opgenomen wetgeving zoals de Advocatenwet, regels, besluiten, reglementen, richtlijnen en beleids- en gedragsregels van de NOvA. Ook in 2018 is het vademecum weer als boekje beschikbaar gekomen.

Werkbezoeken

Medewerkers van het bureau van de NOvA hebben in 2017 werkbezoeken afgelegd bij 43 advocatenkantoren door het hele land; zowel klein als groot, actief op verschillende markten. Doel is om kennis te maken, ideeën uit te wisselen en om te horen wat er binnen een praktijk speelt. De gesprekken leveren waardevolle inzichten op, die van grote waarde zijn voor het bepalen van de koers van de NOvA. In 2018 gaat de NOvA door met de werkbezoeken om de zichtbaarheid binnen de balie verder te vergroten.

Lustrumdiner

Den Haag, 12 september

De NOVA organiseerde een diner in de Glazen Zaal voor de top van de ketenpartners in het juridische domein.

INHOUD

5 WETGEVINGSADVISING

Adviescommissies wetgeving

De NOvA telt 17 **adviescommissies wetgeving** die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Alle adviescommissies hebben in 2017 in totaal 42 adviezen over wetsvoorstellen uitgebracht. Onder andere betrof het de invoering van kostendekkende griffierechten voor het **Netherlands Commercial Court** en het voorstel voor de **Wet zeggenschap lichaamsmateriaal**. Alle adviezen zijn terug te vinden in de **juridische databank** op de website van de NOvA.

De adviezen van de NOvA in wetgevingstrajecten worden door de Eerste Kamerfracties uiterst serieus genomen. Dat zei senator Anne-Wil Duthler, voorzitter van de vaste commissie Justitie en Veiligheid én advocate, tijdens de **bijeenkomst** voor de adviescommissies wetgeving van de NOvA op 26 oktober in Nieuwspoor Den Haag. Tijdens de bijeenkomst sprak algemeen deken Bart van Tongeren namens de algemene raad en het bureau van de NOvA zijn waardering uit voor het werk van alle adviescommissies en 138 commissieleden.

'Zo heurt het'

Den Haag, 7 december

Onder leiding van 'gedragsexpert' Jort Kelder werden advocaten door het herijtingsproces van de gedragsregels geleid tijdens de bijeenkomst 'Zo heurt 't'.

Confraternele correspondentie

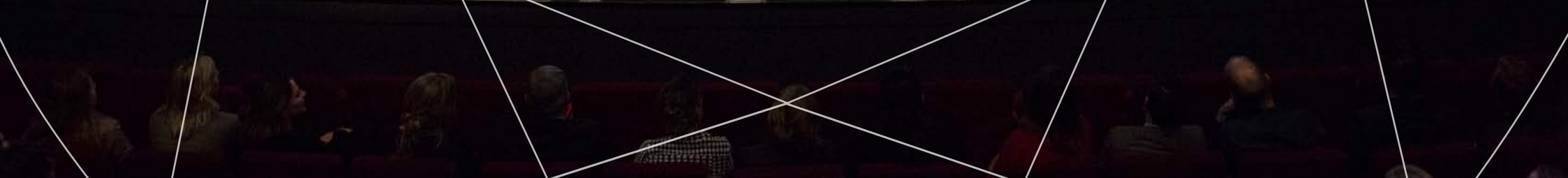
Regel 27 Vertrouwelijke mededelingen

Indien de afzender van een mededeling niet wenst te doen die hij vertrouwelijk behandeld wil zien, dit verlangen duidelijk kenbaar maken op de verzending van de eerste van deze mededelingen.

Indien de afzender de afzender daarover onverwijld aantoonbaar te informeren.

Vertrouwelijke mededelingen als bedoeld in het eerste lid mag in rechte geen beroep worden ingesteld, tenzij het belang van de cliënt dit bepaaldelijk vordert, maar dan niet zonder voorafgaand overleg met de advocaat van de wederpartij.

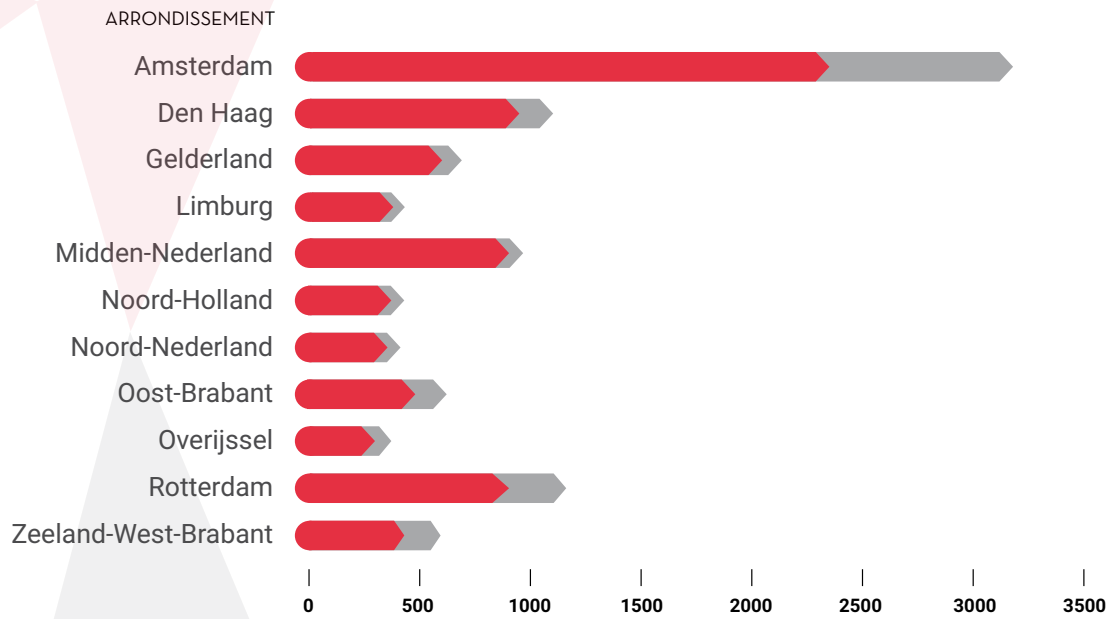
Indien dit overleg niet tot een oplossing leidt, dient het advies van de deken te worden gevraagd, tenzij het belang van de cliënt anderszins vordert, vorenbedoeld wordt gedaan.

6 TABLEAU

Aantal advocaten, verdeling mannen en vrouwen per 1 / 1 / 2018

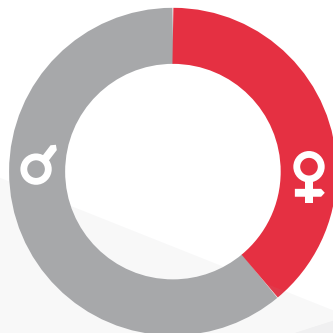

♂	♀	TOTAAL
3187	2315	5502
1004	914	1918
677	527	1204
445	325	770
948	874	1822
464	393	857
455	346	801
645	498	1143
385	279	664
1133	883	2016
547	428	975
9890	7782	17672

Totaal aantal advocaten 2017

17672

9890

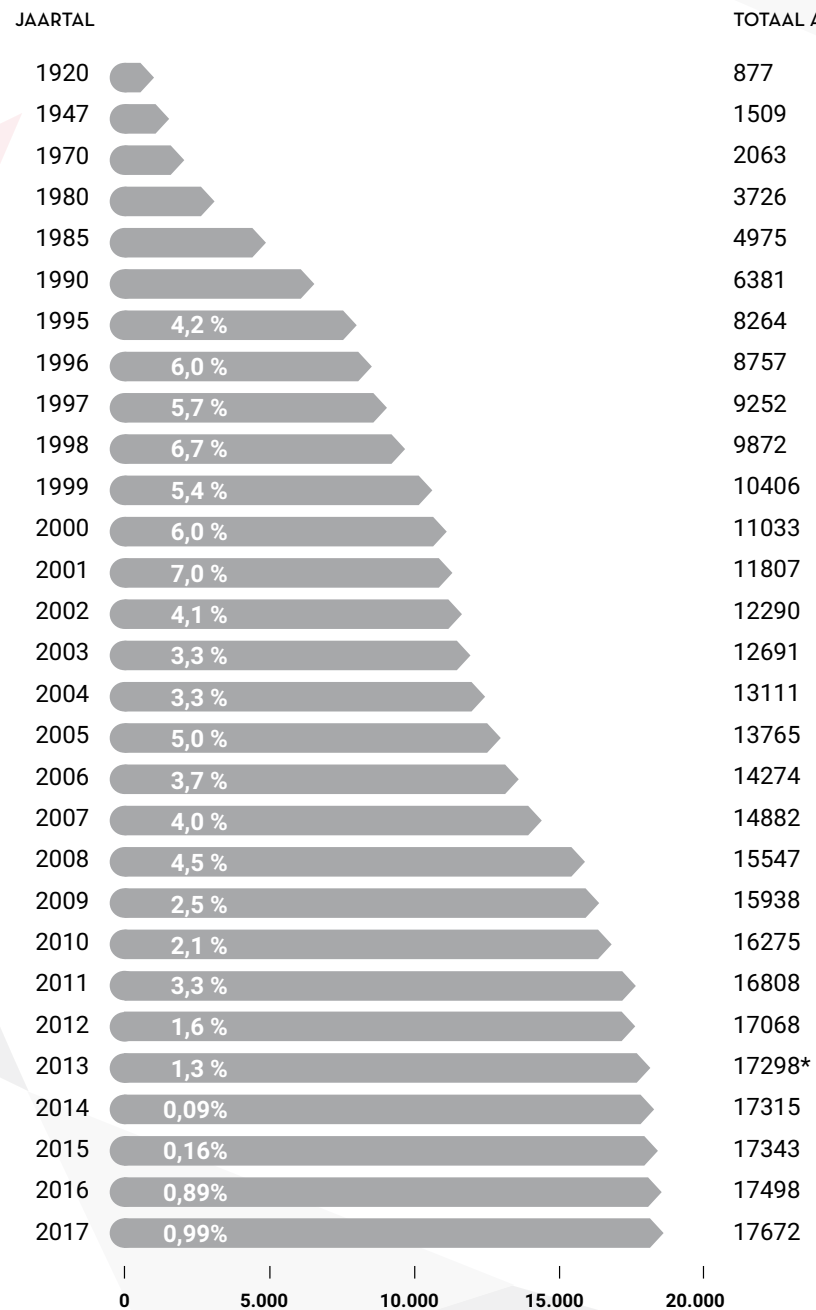

7782

6

TABLEAU

Groei van de balie per 1 / 1 / 2018

* In 2013 en voorgaande jaren kunnen er i.v.m. het meetmoment kleine verschillen zijn t.o.v. het aantal schrappingen en toetredingen.

6

TABLEAU

Verdeling leeftijdsopbouw per arrondissement per 1 / 1 / 2018

ARRONDISSEMENT	21 tot 30 jaar	31 tot 40 jaar	41 tot 50 jaar	51 tot 60 jaar	61 tot 70 jaar	71 tot 80 jaar	81 tot 90 jaar	91 tot 100 jaar	TOTAAL
Amsterdam	1409	1763	1220	797	268	44	1		5502
Den Haag	268	562	533	374	156	22	2	1	1918
Gelderland	153	357	329	225	127	12		1	1204
Limburg	106	244	178	149	86	7			770
Midden-Nederland	201	506	541	386	172	16			1822
Noord-Holland	90	238	232	187	103	5		2	857
Noord-Nederland	91	199	211	190	103	7			801
Oost-Brabant	175	400	257	214	90	6	1		1143
Overijssel	75	200	177	144	65	3			664
Rotterdam	375	618	472	373	151	26	1		2016
Zeeland-West-Brabant	137	285	251	214	82	6			975
TOTAAL	3080	5372	4401	3253	1403	154	5	4	17672

Aantal advocaten per arrondissement, verdeling naar kantoor grootte per 1 / 1 / 2018

ARRONDISSEMENT	éénmans- kantoren	2 tot 5 advocaten	6 tot 20 advocaten	21 tot 60 advocaten	60+ advocaten	TOTAAL
Amsterdam	602	1092	1212	635	1961	5502
Den Haag	374	519	506	244	275	1918
Gelderland	270	384	365	115	70	1204
Limburg	169	338	185	78		770
Midden-Nederland	440	708	514	92	68	1822
Noord-Holland	179	399	229	50		857
Noord-Nederland	160	307	283	51		801
Oost-Brabant	223	397	300	223		1143
Overijssel	145	214	163	142		664
Rotterdam	376	622	537	218	263	2016
Zeeland-West-Brabant	225	342	311	97		975
TOTAAL	3163	5322	4605	1945	2637	17672

Aantal vestigingen van kantoren per arrondissement per 1 / 1 / 2018

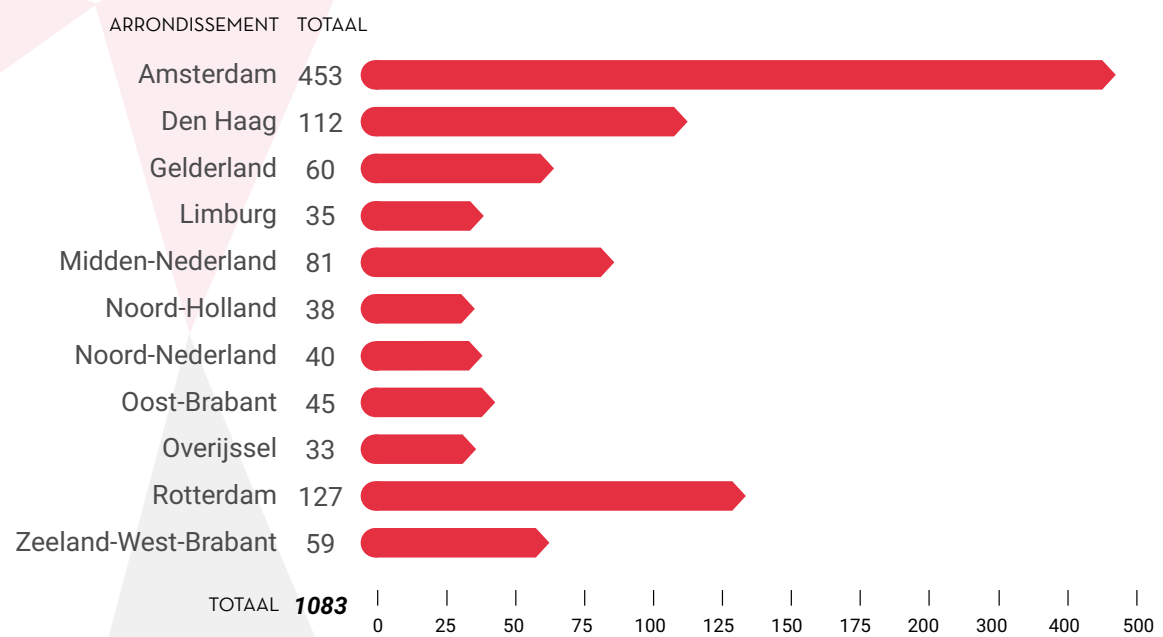
ARRONDISSEMENT	éénmans- kantoren	2 tot 5 advocaten	6 tot 20 advocaten	21 tot 60 advocaten	60+ advocaten	TOTAAL
Amsterdam	533	341	129	19	15	1037
Den Haag	367	186	52	8	3	616
Gelderland	267	136	37	4	1	445
Limburg	166	115	23	3		307
Midden-Nederland	436	250	51	3	1	741
Noord-Holland	176	141	29	2		348
Noord-Nederland	160	115	30	2		307
Oost-Brabant	221	136	31	7		395
Overijssel	144	76	19	4		243
Rotterdam	370	222	53	7	4	656
Zeeland-West-Brabant	220	116	31	4		371
Buitenland	103	27	5			135
TOTAAL	3163	1861	490	63	24	5601

6

TABLEAU

Aantal beëdigde advocaten in 2017

'Zo heurt het'

Den Haag, 7 december

Het evenement Zo heurt het! werd afgesloten door topacteurs Gijs Scholten van Aschat en Peter Blok. Met verschillende sketches zochten zij met een knipoog 'de grenzen' van gedrag op. Zeg maar: 'hoe het níet heurt!'.

7 TOEZICHT

Ondersteuning lokale orden

De NOvA ondersteunt de lokale dekens bij het uitoefenen van **toezicht op advocaten**. NOvA-medewerkers verrichten met een machtiging en onder verantwoordelijkheid van de deken in een arrondissement diverse toezichtgerelateerde werkzaamheden. In 2017 heeft de NOvA voor de vijftiende en laatste keer de **CCV** voor de dekens uitgevoerd. Sinds 2013 voeren gespecialiseerde medewerkers van de unit FTA zowel financiële als **Wwft**-onderzoeken uit; in 2017 in totaal 645 keer. In 2017 heeft de unit drie dekens ondersteund bij het uitvoeren van de pilot kengetallen. In totaal zijn van ongeveer 1.000 kantoren de financiële kengetallen onderzocht. De NOvA voerde daarnaast het secretariaat van het **dekenberaad**, fungeert als vraagbaak voor de dekens voor allerlei (toezichtgerelateerde) vragen en volgt voor het toezicht op advocaten relevante wet- en regelgeving. Zie voor meer informatie over het lokale toezicht het **verslag van werkzaamheden 2017 van het dekenberaad**.

College van toezicht

Het college van toezicht (CvT) ziet toe op de wijze waarop dekens toezicht uitoefenen en klachten behandelen. Het CvT is een orgaan van de NOvA en de algemeen deken is van rechtswege voorzitter. Het CvT is gevestigd in het gebouw van de NOvA, maar opereert onafhankelijk van de NOvA. Zie voor meer informatie het **jaarverslag 2017 van het CvT**.

Feestelijke afsluiting

Den Haag, 7 december

De NOVA sloot het 13e lustrumjaar af met een feestelijke bijeenkomst en een swingende afterparty.

TUCHTRECHT

Kenniscentrum tuchtrecht

Bij het kenniscentrum tuchtrecht kunnen dekens en medewerkers van de lokale orden terecht met vragen over de (handhaving van) gedragsregels en tuchtprocedurele aangelegenheden. Het kenniscentrum geeft ook de nieuwsbrief Tuchtrechtelijke beslissingen uit. Daarnaast verzorgt de commissie disciplinaire rechtspraak in het Advocatenblad de rubriek 'Uitspraken van de tuchtrechter'. Deze en meer disciplinaire uitspraken zijn ook terug te vinden in de **juridische databank**.

Tuchtrechtspraak

Het jaarverslag van de gezamenlijke tuchtcolleges, ondersteund door de Stichting Ondersteuning Tuchtcolleges Advocatuur (**SOTA**), verschijnt naar verwachting in april op de websites van de **raad van discipline** en het **hof van discipline**. Alle tuchtrechtelijke uitspraken zijn terug te vinden op **tuchtrecht.nl**. Het **overzicht** van advocaten die door de tuchtrechter onherroepelijk zijn geschorpt of onvoorwaardelijk zijn geschorst, is in 2017 continu **geactualiseerd**.

JURIDISCHE AANGELEGENHEDEN

Wet- en regelgeving

Op 1 januari 2017 zijn wijzigingen doorgevoerd in:

- De **Verordening op de advocatuur** (naar aanleiding van de **Wijzigingsverordening derdengelden**)
- De **Regeling op de advocatuur** (naar aanleiding van de **Wijzigingsregeling derdengelden**)
- De **Beleidsregel onderwijs en toetsen BA** (naar aanleiding van het **Wijzigingsbesluit beleidsregel onderwijs en toetsen BA**)
- Het **Examenreglement beroepsopleiding advocaten oktober 2015** (naar aanleiding van het **Wijzigingsbesluit examenreglement BA 2016**)

Voorts zijn de volgende besluiten in 2017 in werking getreden:

- **Besluit financiële bijdrage 2017**
- Intrekking Richtlijn arbeidsvoorwaarden stagiaires
- Intrekking Model arbeidsovereenkomst

De algemene raad heeft op 6 maart 2017 besloten de **richtlijn arbeidsvoorwaarden stagiaires en het model arbeidsovereenkomst** per die datum in te trekken omdat deze verouderde bepalingen bevatten en aanpassing nodig is. Daarnaast is de **Informatie over salarisbepaling 2017 in faillissementen en surseances van betaling** bijgewerkt.

Alle (wijzigingen in) wet- en regelgeving voor de advocatuur publiceert de NOvA op regelgeving.advocatenorde.nl.

Bestuursrechtelijke besluiten

Tot de taken van de algemene raad behoort het nemen van bestuursrechtelijke besluiten.

Primaire bestuursrechtelijke besluiten van de algemene raad in 2017

Financiële bijdrage 2017	17.553
Ontheffing vanwege detachering	103
Ontheffing vanwege kantoorhouden buiten Nederland	85
Vrijstelling onderwijs of toets beroepsopleiding advocaten	19
Toepassing hardheidsclausule beroepsopleiding advocaten	7
Afgenomen (her)examens civiele cassatie	10
Afgenomen (her)proeven van bekwaamheid civiele cassatie	6
Inschrijving op grond van artikel 16h Advocatenwet	11
Erkenning opleidingsinstelling	19
Uitbreiding erkenning opleidingsinstelling	9
Aantal	17.822

Bezwaar en (administratief) beroep

In voorkomende gevallen is bezwaar en (administratief) beroep mogelijk op grond van de Algemene wet bestuursrecht.

Bezwaar financiële bijdrage 2017

Gegronnd	297
Ongegronnd	50
Ingetrokken	48
Niet-ontvankelijk	9
Aantal	404

Bezwaar overig

Ongegronnd	3
Gedeeltelijk niet-ontvankelijk / overigens ongegrond	1
Ingetrokken	1
Aantal	5

VERVOLG JURIDISCHE AANGELEGENHEDEN

Administratief beroep AR

Ongegrond 2 (waarvan 1 uit 2016)

Aantal 2

Hoger beroep afdeling bestuursrechtspraak Raad van State

Ongegrond 2 (waarvan 1 uit 2016)

Niet-ontvankelijk 2

Kennelijk ongegrond 1

Aantal 5

Beroep rechtbank

Ongegrond 5 (waarvan 1 uit 2016)

Ongegrond plus afwijzing
voorlopige voorziening 4

Verzet ongegrond 2

Ingetrokken 2 (waarvan 1 uit 2016)

Aantal 13

Feestelijke afsluiting

Den Haag, 7 december

Tijdens het afsluitende lustrumfeest trakteerde cabaretier Erik van Muiswinkel het publiek in theater Diligentia op stevige grappen, rake typering en mopperige terzijdes.

BESTUURLIJKE ORGANISATIE

Algemene raad

De **algemene raad** (AR) vormt het dagelijks bestuur van de NOvA. Voorzitter van het bestuur is de algemeen deken. In 2017 heeft de AR 13 keer vergaderd.

De AR bestaat uit:

- Bart van Tongeren - algemeen deken
- Bert Fibbe - waarnemend deken
- Bernard de Leest
- Ruben Alderse Baas
- Theda Boersema (per 1 mei 2017)
- Frans Knüppe (per 1 september 2017)
- Johan Rijlaarsdam (per 1 januari 2018)

Leonard Böhmer en Aai Schaberg zijn in 2017 **afgetreden** als lid van de algemene raad.

College van afgevaardigden

Advocaten in de arrondissementen kiezen de leden van het college van afgevaardigden (CvA). Het voltallige CvA telt 54 leden en 33 plaatsvervangend leden. In 2017 zijn tien leden afgetreden en evenzoveel aangetreden.

Het CvA stelt verordeningen vast, neemt bij wet of verordening opgedragen besluiten en verkiest onder andere de **AR-leden** en leden-advocaten in de raden en het hof van discipline. Het CvA is in 2017 vier keer formeel in vergadering bijeengekomen en twee keer in kleiner, informeler verband. Het CvA heeft onder meer de **Verzamelverordening 2016** en het **Besluit financiële bijdrage 2018** vastgesteld. Met de goedkeuring van de rekening en verantwoording heeft het CvA decharge verleend aan de AR. Daarnaast heeft het CvA constructief met de AR van gedachten gewisseld over belangrijke actuele onderwerpen als de gefinancierde rechtsbijstand, digitaal procederen, de beroepsopleiding 2020 en de gedragsregels advocatuur.

Algemene raad

Bernard de Leest

Bart van Tongeren

Theda Boersema

Bert Fibbe

Johan Rijlaarsdam

Frans Knüppe

Ruben Alderse Baas

Raad van advies

De **raad van advies** (RvA) adviseert de AR en het CvA over hoofdpunten van beleid van de NOvA. In de samenstelling van de RvA is in 2017 geen wijziging opgetreden:

- Thom de Graaf - voorzitter
- Peter Mensing
- Lex Michiels
- Francien Rense
- Arnold Croiset van Uchelen

Landelijk bureau

Het **landelijk bureau** van de NOvA, onder leiding van algemeen secretaris Raffi van den Berg, ondersteunt de algemene raad in de voorbereiding en uitvoering van het beleid.

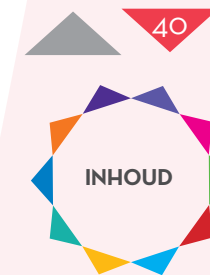
Internationaal

In internationaal verband is de NOvA lid van de Council of Bars and Law Societies of Europe (**CCBE**) en de International Bar Association (**IBA**). Samen met andere Europese advocatenorden heeft de NOvA zich in 2017 onder meer sterk gemaakt voor **rechtshulp aan vluchtelingen en migranten** op Lesbos. Ook steunde de NOvA de CCBE toen de noodklok werd geluid over pogingen van Europese regeringen om het **beroepsgeheim van advocaten** in te perken.

FINANCIËEL OVERZICHT 2017*

Baten

Financiële bijdrage

Resultaat x € 1.000

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

Toegerekende inkomsten

Pijler 1 : Kwaliteitsbevordering	24
Pijler 2 : Praktijkvoering	87
Pijler 3 : Opleiding	2.315
Pijler 6 : Tableau	18
Pijler 8 : Tuchtrect	352

Totaal inkomsten

15.030

Lasten

Pijler 1 : Kwaliteitsbevordering	828
Pijler 2 : Praktijkvoering	723
Pijler 3 : Opleiding	2.642
Pijler 4 : Belangenbehartiging	2.816
Pijler 5 : Wetgevingsadvisering	168
Pijler 6 : Tableau	943
Pijler 7 : Toezicht	1.763
Pijler 8 : Tuchtrect	2.622
Pijler 9 : Juridische aangelegenheden	892
Pijler 10 : Bestuurlijke organisatie	1.059

Totaal kosten pijlers

14.456

Resultaat uit activiteiten

574

Financiële baten

Intrest	23
Koersresultaat	131

Resultaat

728

*De cijfers in het financieel overzicht zijn voorlopig. De definitieve jaarrekening 2017 wordt op 26 juni 2018 aan het college van afgevaardigden ter goedkeuring voorgelegd.

1 Kwaliteitsbevordering

Omschrijving	Resultaat x € 1.000
Inkomsten uit cassatiebalie civiel	24
Totaal inkomsten	24
Ontwikkeling kwaliteitstoetsen	27
Cassatiebalie civiel	13
Geschillencommissie	362
Aandeel bureaunkosten	426
Totaal kosten	828
Totaal kwaliteitsbevordering	-804

2 Praktijkvoering ten behoeve van de advocaat

Omschrijving	Resultaat x € 1.000
RAIO-afdrachten	87
Totaal inkomsten	87
Onderhoud nummerherkenning	15
Advocatenpas	60
Aandeel bureaunkosten	648
Totaal kosten	723
Totaal praktijkvoering t.b.v. de advocaat	-636

3 Opleiding

Omschrijving	Resultaat x € 1.000
Inkomsten uit beroepsopleiding advocaten	2.267
Inkomsten uit permanente opleiding	48
Totaal inkomsten	2.315
Beroepsopleiding advocaten	2.157
Permanente opleiding	4
Aandeel bureaunkosten	481
Totaal kosten	2.642
Totaal opleiding	-327

4 Belangenbehartiging en communicatie

Omschrijving	Resultaat x € 1.000
Gefinancierde rechtsbijstand	8
Communicatie project KEI	39
Nieuwe website	21
Jaarverslag	3
Algemene publiciteit, promotie, manifestaties	82
Advocatenblad	75
Symposia en seminars	200
Aandeel bureaunkosten	2.388
Totaal kosten	2.816
Totaal belangenbehartiging en communicatie	-2.816

5 Wetgevingsadvisering

Omschrijving	Resultaat x € 1.000
Hoogleraar	64
Adviescommissies wetgeving	11
Aandeel bureaunkosten	93
Totaal kosten	168
Totaal wetgevingsadvisering	-168

6 Tableau

Omschrijving	Resultaat x € 1.000
Doorbelasting licenties OneDirect	18
Totaal inkomsten	18
Hosting en onderhoud BAR	78
Mijn Orde.nl	31
OneDirect	138
Vervanging OneDirect	122
Aandeel bureaunkosten	574
Totaal kosten	943
Totaal tableau	-925

7 Toezicht

Omschrijving	Resultaat x € 1.000
College van toezicht	286
CCV ontwikkeling - onderhoud	8
Ondersteuning uitvoering toezicht dekens	4
Evaluatie Wet positie en toezicht advocatuur	3
Aandeel bureaunkosten	1.462
Totaal kosten	1.763
Totaal toezicht	-1.763

8 Tuchtrecht

Omschrijving	Resultaat x € 1.000
Tuchtrechtspraak	
Inkomsten	
Kostenveroordeling (art. 48, zesde lid Advw)	276
Vergoeding art 60, derde lid Advw	32
Griffierecht klachten RvD	44
Totaal inkomsten	352
Vacatiegelden en reiskosten hof van discipline	
Vacatiegelden en reiskosten raden van discipline	89
Totaal vacatiegelden en reiskosten	118
Ondersteuning tuchtrechtspraak (SOTA)	2.245
Totaal kosten tuchtrechtspraak	2.363
Aandeel bureaunkosten	259
Totaal kosten tucht recht	2.622
Totaal tucht recht	-2.270

9 Juridische aangelegenheden

Omschrijving	Resultaat x € 1.000
Beroepsaansprakelijkheidsverzekering	134
Aandeel bureaunkosten	758
Totaal kosten	892
Totaal juridische aangelegenheden	-892

10 Bestuurlijke organisatie

Omschrijving	Resultaat x € 1.000
<u>Algemene raad</u>	
Vergoedingen leden algemene raad	493
Reis-, verblijf- en vergaderkosten	31
Mediatraining	5
Totaal algemene raad	529
<u>College van afgevaardigden</u>	
Vacatiegelden	47
Vergaderkosten	48
Totaal college van afgevaardigden	95
<u>Raad van advies</u>	
	1
Totaal raad van advies	1
<u>Buitenland</u>	
CCBE	73
IBA/UIA/CEEBA/ABA/ICB	33
Totaal buitenland	106
<u>Algemeen</u>	
Representatiekosten	6
Externe advisering	18
Totaal algemeen	24
Aandeel bureaunkosten	333
Doorberekening naar college van toezicht	-29
Totaal kosten	1.059
Totaal bestuurlijke organisatie	-1.059

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

COLOFON

Redactie

Nederlandse orde van advocaten

Ontwerp

X11 Creatie, Danny de Neef, Rijswijk

Fotografie

Sjoerd van der Hucht
Henriette Guest

advocatenorde.nl